

Оқу жұмыс бағдарламасын
титул парағы

Нысан
ПМУ ҰС Н 7.18.3/30

Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрлігі
С. Торайғыров атындағы Павлодар мемлекеттік университеті
География және туризм кафедрасы

Географиялық зерттеулер әдістемесі пәнінен
6М060900 - География мамандығының магистранттарына арналған

ОҚУ ЖҰМЫС БАҒДАРЛАМАСЫ

Павлодар

Кегль 14,
буквы
строчные,
кроме
первой
прописной

Мамандық бойынша
элективтік пәндер каталогы
негізінде әзірленген пәннің
оқу жұмыс бағдарламасы
бекіту парағы

Нысан
ПМУ ҰСН 7.18.3/34

БЕКІТЕМІН

ОІ жөніндегі проректор

_____ Н.Э. Пфейфер

20__ ж. «__» _____

Құрастырушы: г.ғ.д., профессор Сапаров Қ.Т. _____
аға-оқытушы А.Е. Егінбаева _____

География және туризм кафедрасы

Географиялық зерттеулер әдістемесі пәні бойынша

6M060900 - География мамандығының магистранттарына арналған

ОҚУ ЖҰМЫС БАҒДАРЛАМАСЫ

Оқу жұмыс бағдарламасы жұмыстың оқу жоспары және мамандықтың элективті пәндер каталогы негізінде әзірленген 6M060900 «География» мамандығы бойынша, С.Торайғыров атындағы ПМУ Ғылыми кеңесінің отырысында бекітілген 20__ ж. «__» _____, №_____ хаттама

Кафедра отырысында ұсынылған 20__ ж.

«__» _____ №_____ хаттама

Кафедра меңгерушісі _____ Д.Д.Есимова 20__ ж. «__» _____

Докторантура және магистратура оқу-әдістемелік кеңесімен құпталған

20__ ж. «__» _____ №_____ хаттама

ОӘК төрайымы _____ Б.Ж.Ельмуратова 20__ ж. «__» _____

КЕЛІСІЛДІ:

Докторантура және магистратура деканы _____ Ю.А.Леньков

20__ ж. «__» _____

ЖжӘҚБ ҚҰПТАЛДЫ:

ЖжӘҚБ бастығы _____ А.А. Варакута 20__ ж. «__» _____

Университеттің оқу-әдістемелік кеңесімен құпталған
20__ж. «_____»_____ №_____ хаттама

1. Пәннің мақсаты мен міндеттері

«Географиялық зерттеулер әдістемесі» курсы – магистранттарды өзіндік кешенді физикалық-географиялық зерттеулерге дайындау және экономикалық география саласында және Қазақстан мен әлемде осы күнгі өндірістік өнеркәсіпті ұйымдастыруда білім беру.

Мақсаты: кешенді географиялық зерттеулердің ажырамас бөлігі ретінде физикалық-географиялық әдістердің мазмұнын ашу. «Географиялық зерттеулер әдісі» пәні ландшафттану, биогеография және т.б. сияқты арнайы курстардың толық қатарын алдын алады. Пән екі логикалық байланысқан бөліктен тұрады: «Физикалық-географиялық зерттеу әдістері» және «Экономикалық-географиялық зерттеу әдістері».

Міндеттері:

- әдістеме және ғылыми географиялық зерттеулер әдіс-тәсілдерінің жалпы сұрақтарын ашудан тұрады; табиғи және табиғи-антропогендік геожүйелердің кешенді физикалық-географиялық зерттеулер әдістерімен және қазіргі физикалық географияның ақпараттық базасымен таныстыру .
- магистранттарды Қазақстан мен әлемдегі өндірістік өнеркәсіптердің және экономиканың қазіргі жағдайымен таныстыру; магистранттарға қажетті статистикалық материалдармен және ғылыми экономикалық-географиялық әдебиетпен жұмыс жасау дағдыларын қалыптастыру.

Магистрант білу керек:

- географиялық зерттеулердің жаңа және жаңаша әдістерін білу, алған теориялық білімдерін қолдануға дағдылану.

Магистрант істей білу керек:

- тәжірибеде теориялық білімдерін қолдануға;
- әртүрлі зерттеу әдістерімен алған білімдерін тұжырымдауға және жүйелеуге.

2. Пререквизиттер: «Географиялық зерттеулер әдістемесі» курсының меңгеру үшін жалпы геожүйені геоэкологиялық бағалау, мелиоративтік география, геожүйелер туралы ілім пәндері бойынша алдын-ала білім алуды қажет етеді.

3. Постреквизиттер: диплом алды тәжірибесі.

4 Пәннің мазмұны

4.1 ПӘННІҢ ТАҚЫРЫПТЫҚ ЖОСПАРЫ				
№ р/с	Тақырыптың атауы	Сағат саны		
		Дәр.	Тәж.	СӨЖ
1	2	3	4	5
1	Кіріспе	1		
2	Таным кезеңдері бойынша әдістердің жіктелуі. Географиялық ақпарат базасы. Суреттеу әдісі. Салыстырмалы-географиялық әдіс. Картографиялық әдіс.	2	4	20
3	Кешенді географиялық зерттеулер әдісі. Картографиялық, геохимиялық, геофизикалық, математикалық, аэроғарыштық әдістердің өзара байланысы.	3	4	30
4	Қолданбалы кешенді физикалық-географиялық зерттеулер әдісі.	3	3	20
5	Экономикалық-географиялық зерттеулердің мақсаты мен әдістері. Өндіріс нысандарын зерттеу әдістері. Аумақтық әлеуметтік-экономикалық жүйелерді зерттеу әдістемесі.	3	4	30
6	Әртүрлі аумақтық-экономикалық жүйелерді зерттеу әдістері. Әлеуметтік-экономикалық зерттеулерде баланстық, статистикалық, картометрикалық әдістерді қолдану. Геожүйелерді модельдеу.	3		20
Барлығы:		15	15	120
Пән бойынша барлығы		150		

4.2 Пәннің тақырыптар мазмұны:

№1 Тақырып. Кіріспе.

Қазіргі физикалық география міндеттерінің негізгі кластары. Табиғи аумақтық кешеннің (ТАК) кеңістіктік-уақыттық құрылымын зерттеу; ресурстық әлеуетті бағалау; ТАК шаруашылықта пайдалану мүмкіншіліктері мен шектеуліктерін зерттеу; ТАК жағдайын ландшафттық-экологиялық бағалау және даму болжамы; мәдени ландшафттық және т.б. жобалау. Ғылыми таным кезеңдері. Ғылыми таным кезеңіне философиялық тұрғыдан түсінік беру және оның кешенді физикалық-географиялық зерттеулерге қатысты тұжырымдамасы.

№2 Тақырып. Таным кезеңдері бойынша әдістердің жіктелуі. Географиялық ақпарат базасы. Суреттеу әдісі. Салыстырмалы-географиялық әдіс. Картографиялық әдіс.

Зерттеу әдістерінің көптүрлілігі және олардың жіктелу қайшылықтары. Тарихи қағида бойынша әдістердің жіктелуі. Дәстүрлі әдістер (суреттеу, салыстырмалы-географиялық, тарихи-географиялық, картографиялық әдістер); физикалық географияда ХХғ. 30-50жж. бастап пайдаланып келе жатқан әдістер (геофизикалық, геохимиялық, аэро әдістер); ХХғ. 60-80жж. қолданылып келе жатқан әдістер (ғарыштық, математикалық, модельдеу, геоақпараттық және т.б.). Жаһандық, аймақтық және жергілікті зерттеу деңгейлері. Географиялық ақпараттық база. Салыстырмалы-географиялық әдістің аса маңызды рөлі. Суреттеу әдісі. Картографиялық әдіс.

№3 Тақырып. Кешенді географиялық зерттеулер әдісі. Картографиялық, геохимиялық, геофизикалық, математикалық, аэроғарыштық әдістердің өзара байланысы.

Кешенді физикалық-географиялық зерттеулердің нысаны. Табиғи аумақтық (ТАК) және табиғи-аквалды (ТАК) кешендер (геожүйелер). ТАК құрылымы, қызметі және динамикасы.

Экспедициялық әдістер. ТАК құрылымын зерттеу және жергілікті, аймақтық деңгейдегі ТАК тарихи-эволюциялық көрінісін қалпына келтіру. Ландшафттық картографиялау - ТАК зерттеудің негізгі әдісі.

Экспедициялық жұмыстарды ұйымдастыру және өткізудің үш мерзімі.

№4 Тақырып. Қолданбалы кешенді физикалық-географиялық зерттеулер әдісі.

Қолданбалы кешенді физикалық-географиялық зерттеулер. Қолданбалы физикалық-географиялық зерттеулердің өзектілігі және әлеуметтік сұраныстың өсуі. Әдістемелік негіздер және әдістемелік қағидалар. Басты кезеңдер (А.Г.Исаченко бойынша): инвентаризациялық, баға беру, болжамдық, ұсыныстық. Әртүрлі кезеңдерде қолданылатын әдістердің ерекшеліктері.

№5 Тақырып. Экономикалық-географиялық зерттеулердің мақсаты мен әдістері. Өндіріс нысандарын зерттеу әдістері. Аумақтық әлеуметтік-экономикалық жүйелерді зерттеу әдістемесі.

Экономикалық-географиялық зерттеулерде бірінші нысан туралы түсінік. Кешенді, арнайы, салалық зерттеулердің түрлері. Табиғат пен қоғам арасындағы құбылыстардың өзара байланысы – әртүрлі таксономиялық деңгейдегі әлеуметтік-экономикалық жүйелерді қалыптастыратын өндіргіш күштерінің аумақтық үйлесуін анықтау және талдау үшін негізгі теориялық алғышарт болып табылады. Кеңістіктік-уақыттық талдау – экономикалық-географиялық зерттеулердің негізгі қағидаларының бірі ретінде. Зерттеу көлемі туралы түсінік.

№6 Тақырып. Әртүрлі аумақтық-экономикалық жүйелерді зерттеу әдістері. Әлеуметтік-экономикалық зерттеулерде баланстық, статистикалық, картометрикалық әдістерді қолдану. Геожүйелерді модельдеу.

Тарихи әдіс. Экономикалық географиядағы оның мәні және қолданылуы. Картографиялық және картометриялық зерттеу әдістері. Олардың артықшылықтары мен кемшіліктері. Математикалық зерттеу әдісі, оның мүмкіншіліктері мен қолдану салалары. Визуалды бақылау экономикалық-географиялық зерттеу әдісі ретінде. Бұл әдісті қолдану өзгешелігі. Маршруттық және негізгі визуалды бақылаулар.

4.3 Пәннің тәжірибелік сабақтарының мазмұны:

2) №2 Тақырып. Таным кезеңдері бойынша әдістердің жіктелуі. Географиялық ақпарат базасы. Суреттеу әдісі. Салыстырмалы-географиялық әдіс. Картографиялық әдіс.

1. Жергілікті жерде бағдарлау. Көзбен өлшеу түсірілімін жүргізу. Жергілікті жердің жоспарын құру.

2. Суреттеу әдісі. Салыстырмалы-географиялық әдіс. Картографиялық әдіс.

3) №3 Тақырып. Кешенді географиялық зерттеулер әдісі. Картографиялық, геохимиялық, геофизикалық, математикалық, аэроғарыштық әдістердің өзара байланысы.

1. Математикалық және статистикалық бақылаулар қатарын өңдеу. Климатологиялық және демографиялық мәліметтер бойынша сызбалар, диаграммалар және гистограммаларды құру және талдау. Орташа мәндерді, орташа шаршы ауытқуларды және т.б. сипаттамаларды есептеу. Метеорологиялық станцияның орналасу территориясының климатологиялық сипатын жасау.

2. 1:25000 масштабтағы топографиялық картамен жұмыс жасау: горизонталдардың биіктігін және беткейлердің бағытын анықтау; беткей құламалығын және экспозициясын анықтау: жер бедері пішінін; биіктік нүктелері бойынша горизонталдарды құру; суайрық сызықтарын және тальвегтарды қоса су жинау бассейндерін карта бойынша анықтау; вертикалды қиманы құру.

4) №4 Тақырып. Қолданбалы кешенді физикалық-географиялық зерттеулер әдісі.

1. Микроклиматологиялық бақылаулар. Анемометр, аспирациялық психрометр және анероид құралдарын және жұмыс қағидасын оқып білу. Құралдармен өлшеулер жүргізу, нәтижелерді сыни тұрғыдан талдау.

5) №5 Тақырып. Экономикалық-географиялық зерттеулердің мақсаты мен әдістері. Өндіріс нысандарын зерттеу әдістері. Аумақтық әлеуметтік-экономикалық жүйелерді зерттеу әдістемесі.

1. Экономикалық-географиялық зерттеулер. Атлас, карта, мерзімдік басылым және сатистикалық жинақтар бойынша Павлодар облысының физикалық және экономикалық-географиялық ерекшеліктерін сипаттау (геологиялық құрылымы және жер бедері, пайдалы қазбалары, климат жағдайы және олардың ауыл шаруашылық өндірісіне, энергоөндіріс цикліне, өндірістік кешенге, демографиялық сипаттамаларға әсері).

4.4 Студенттердің өздік жұмысының мазмұны:

№	СӨЖМ түрі	Есеп беру формасы	Бақылау түрі	Сағат көлемі
1	Дәріс сабақтарына дайындық		Сабаққа қатысуы	30
2	Тәжірибелік сабақтарына дайындық, үй тапсырмаларын орындау	Жұмыс дәптері	Сабаққа қатысуы	30
3	Аудитория сабағының мазмұнына кірмеген материалды меңгеру	Ауызша сұрау	Конспект	40
4	Бақылау шараларына дайындық	-	МБ 1, МБ 2, (тестілеу және басқалар)	20
Барлығы:				120

Студенттің өздік жұмысының мазмұны

Тақырып 1. Кіріспе.

Табиғи аумақтық кешеннің (ТАК) кеңістіктік-уақыттық құрылымын зерттеу; ресурстық әлеуетті бағалау; ТАК шаруашылықта пайдалану мүмкіншіліктері мен шектеуліктерін зерттеу; ТАК жағдайын ландшафттық-экологиялық бағалау және даму болжамы; мәдени ландшафттық және т.б. жобалау.

Тақырып 2. Таным кезеңдері бойынша әдістердің жіктелуі. Географиялық ақпарат базасы. Суреттеу әдісі. Салыстырмалы-географиялық әдіс. Картографиялық әдіс.

Тарихи қағида бойынша әдістердің жіктелуі. Дәстүрлі әдістер (суреттеу, салыстырмалы-географиялық, тарихи-географиялық, картографиялық әдістер);

Тақырып 3. Кешенді географиялық зерттеулер әдісі. Картографиялық, геохимиялық, геофизикалық, математикалық, аэроғарыштық әдістердің өзара байланысы.

Экспедициялық әдістер. ТАК құрылымын зерттеу және жергілікті, аймақтық деңгейдегі ТАК тарихи-эволюциялық көрінісін қалпына келтіру. Ландшафттық картографиялау - ТАК зерттеудің негізгі әдісі.

Тақырып 4. Қолданбалы кешенді физикалық-географиялық зерттеулер әдісі.

Қолданбалы физикалық-географиялық зерттеулердің өзектілігі және әлеуметтік сұраныстың өсуі. Әдістемелік негіздер және әдістемелік қағидалар. Басты кезеңдер (А.Г.Исаченко бойынша): инвентаризациялық, баға беру, болжамдық, ұсыныстық. Әртүрлі кезеңдерде қолданылатын әдістердің ерекшеліктері.

Тақырып 5. Экономикалық-географиялық зерттеулердің мақсаты мен әдістері. Өндіріс нысандарын зерттеу әдістері. Аумақтық әлеуметтік-экономикалық жүйелерді зерттеу әдістемесі.

Кешенді, арнайы, салалық зерттеулердің түрлері. Табиғат пен қоғам арасындағы құбылыстардың өзара байланысы – әртүрлі таксономиялық деңгейдегі әлеуметтік-экономикалық жүйелерді қалыптастыратын өндіргіш күштерінің аумақтық үйлесуін анықтау және талдау үшін негізгі теориялық алғышарт болып табылады.

Тақырып 6. Әртүрлі аумақтық-экономикалық жүйелерді зерттеу әдістері. Әлеуметтік-экономикалық зерттеулерде баланстық, статистикалық, картометрикалық әдістерді қолдану. Геожүйелерді модельдеу.

Картографиялық және картометриялық зерттеу әдістері. Олардың артықшылықтары мен кемшіліктері. Математикалық зерттеу әдісі, оның мүмкіншіліктері мен қолдану салалары. Визуалды бақылау экономикалық-географиялық зерттеу әдісі ретінде.

050609 – География мамандығының жұмыс оқу жоспарынан көшірме
Пәннің атауы Географиялық зерттеулер әдістемесі

Оқу формасы	Бақылау формасы						Білім алушылардың жұмыс көлемі, сағатпен барлығы			Курс және семестр (сағаттарды) бойынша сағаттарды бөлу							
	Емт.	Сын.	КЖ	КЖ	ЕКЖ	Бақыл.жұм.	жа л	ауд	СӨЖ	дәр.	пр.	СӨЖ	СӨЖМ	дәр.	пр.	СӨЖ	СӨЖМ
	Күндізгі ЖОБ негізінде																
Күндізгі ЖОБ негізінде	3						150	30	120	15	15	120	30				

Кафедра меңгерушісі _____ Д.Д.Есимова

20__ж. «___» _____ Хаттама № _____

Әдебиеттер тізімі:

Негізгі:

1. Пузаченко Ю.Г. Математические методы в экологических и географических исследованиях / Ю.Г.Пузаченко. – М.: Издательский центр «Академия», 2004. -407с.
2. Паромов В.В. Полевая практика по физической географии: топографо-геодезические работы: Практическое руководство / В.В.Паромов. – Томск: ТГПУ, 2004. - 48с.
3. Пугачева Е.Е. Полевая практика по физической географии: Учебно-методическое пособие / Е.Е.Пугачева. - Томск: ТГПУ, 2004. - 68с.

Қосымша:

4. Симонов Ю.Г. Методы геоморфологических исследований / Ю.Г.Симонов, С.И.Болысов. – М.: Аспект пресс, 2002. - 191с.
5. Атлас в двух частях для общеобразовательных учреждений 9 класс. География России.
6. Природа и человек. – Омск: ФГУП «Омская картографическая фабрика», 2005. - 72с.

Келісілді: Кітапхана директоры _____ Исамадиева С.А.